

Rekommendationer vid arbete som läkarassistent

SVERIGES LÄKARFÖRBUND 2017

**Sveriges
läkarförbund**

Den medicinska professionens organisation

För alla läkare under hela karriären

Läkarassistenter har potential att utgöra en stor tillgång för hälso- och sjukvården: de kan utföra värdefulla arbetsuppgifter och kan avlasta hälso- och sjukvården under exempelvis semestertider. Anställningsformen utgör också en god introduktion till arbete inom hälso- och sjukvården. En läkarassistent kan assistera läkare, men utövar inte läkaryrket i formell mening. Det kan ändå vara ett viktigt inslag i förberedelserna inför läkaryrket. Arbetet ska inte förväxlas med vikariat som underläkare, eftersom särskilda krav gäller för sådana vikariat (SOSFS 2000:6).

Anställa läkarstuderande har många fördelar

Att anställa läkarstudenter som läkarassistenter är fördelaktigt både för student och arbetsgivare. Studenten får bekanta sig med andra professioners uppgifter, får en inblick i sjukvårdens arbetssätt och skapar kontakter med framtida arbetsgivare. Läkarstudenterna utgör också en framtida rekryteringsbas. Fler fördelar med läkarassistenttjänsten är att den ger läkarstuderande i andra EU-/EES-länder en väg in i det svenska sjukvårdssystemet och ökar kompetensen hos läkarstudenterna inför examen.

Idag upplever många studenter svårigheter med att få anställning som läkarassistent. Delvis kan detta förklaras av okunskap hos

huvudmännen, men även av osäkerhet kring vad en läkarassistent får göra. Syftet med denna rekommendation är att förtydliga vilka regelverk som gäller för arbetsgivare och arbetstagare samt att visa på fördelarna med att anställa läkarstudenter. Svensk sjukvård skulle tjäna på att bättre ta tillvara läkarstudenters kompetens – inte minst under semestertider. Om läkarstudenterna dessutom fick mer relevanta arbetsuppgifter skulle vården kunna förbättras ytterligare. Det är viktigt att läkarstudenterna inte enbart ses som avlastande arbetskraft, utan att de av arbetsgivarna behandlas som framtidens rekryteringsbas och att de får möjlighet att träna sina färdigheter på bästa sätt.

Exempel från verkligheten: Läkarassistenter kortade vårdköer i Uppsala

Ett positivt exempel på hur vården kan använda sig av läkarstudenter är Bild- och funktionsmedicinskt centrum vid Akademiska sjukhuset i Uppsala. Sommaren 2015 anställde sjukhuset läkarstuderande för att förkorta köerna till magnetkameraundersökning. Antalet magnetkameraundersökningar ökade den sommaren med 48 procent jämfört med föregående sommar. Innan anställningarna gjordes en riskanalys, och studenterna, som hade gått minst sex terminer på läkarprogrammet, gavs två veckors introduktion och handleddes hela tiden av legitimerade röntgensjuksköterskor. Upplägget gjorde att magnetkameraundersökningar genomfördes hela sommaren och många patienter slapp vänta i månader på en undersökning.

Vem kan arbeta som läkarassistent?

Tjänsten läkarassistent är idag oreglerad och utan tydlig profil. I praktiken brukar två huvudgrupper bli aktuella för anställning som läkarassistenter: läkarstudenter utbildade i Sverige eller i annat EU-/EES-land och läkare utbildade utanför EU/EES. Denna rekommendation handlar i första hand om den första gruppen, läkarstudenter utbildade i Sverige eller i annat EU-/EES-land. För rekommendationer avseende den andra gruppen, se Sveriges läkarförbunds ”Rekommendationer vid arbete som läkarassistent - för läkare utbildade utanför EU/EES”.

För läkarstudenter kan anställning som läkarassistent vara en värdefull första introduktion

till arbetet i hälso- och sjukvården. Det finns inga regler som talar om när anställningen tidigast kan börja, i teorin är det möjligt redan efter en eller ett par terminers studier. Läkarstudenter som studerar i Sverige eller i annat EU-/EES-land har rätt att vikariera som underläkare om de har fullbordat studierna till och med den nionde terminen, dock aldrig i primärvården. Efter termin nio bör därför anställning som läkarassistent inte längre vara aktuell för studenter, bortsett från inom primärvården. Om vikariatet avser ett ämne som läkarstudenten genomgår efter den nionde terminen krävs godkänd kurs och godkänt prov även i detta ämne.

Vad får en läkarassistent göra – det juridiska regelverket

Även om läkarassistenten kan utföra olika arbetsuppgifter inom vården är det särskilt värdefullt att få delta i läkarnära arbetsuppgifter. Det är då viktigt att noga följa det juridiska regelverket.

I 4 kap 4 § patientsäkerhetslagen (PSL) anges att behörig att utöva yrke som läkare är endast den som 1) har legitimation för yrket eller som 2) särskilt förordnats att utöva det. Bakgrunden till regeln är att endast personer vars kompetens och lämplighet noga har prövats ska få arbeta som läkare. Utgångspunkten är

att en läkarassistent aldrig självständigt ska utföra traditionellt läkararbete, med tanke på de tveksamheter kring kompetens, ansvar och patientsäkerhet som då riskerar att uppkomma.

För att läkarassistenterna ska kunna delta i läkarnära arbetsuppgifter är det möjligt att använda sig av delegering. För att delegering ska vara tillåten ska det vara förenligt med en god och säker vård.

Vad är delegering?

Grundläggande regler om delegering finns i 6 kap 3 § patientsäkerhetslagen (PSL). Ytterligare regler om delegering finns i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1997:14) om delegering av arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvård och tandvård. Där anges bland annat att:

- » Den uppgift som ska delegeras ska vara klart definierad (det räcker till exempel inte att ange att delegeringen avser "injektioner", utan det måste preciseras närmare än så).
- » Den person som delegerar en arbetsuppgift ska själv vara både formellt och reellt kompetent att utföra arbetsuppgiften. En sjuksköterska kan därför till exempel inte delegera en läkaruppgift till en läkarassistent.
- » Varje delegeringsbeslut ska dokumenteras skriftligt och undertecknas av den som delegerar och den som får uppgiften delegerad till sig.
- » Den person som delegerat arbetsuppgiften ska bevaka att uppgiften fullgörs på ett sätt som är förenligt med en god och säker vård.

Sammanfattningsvis handlar delegering om att en person med såväl formell som reell kompetens genom en skriftlig överenskommelse ger en person utan formell men väl reell kompetens rätt att utföra en tydligt definierad uppgift.

En läkarassistent kan till exempel efter delegeringsbeslut från behörig hälso- och sjukvårdspersonal ges möjlighet att administrera och överlämna läkemedel. En arbetsuppgift får inte delegeras om det av en bestämmelse i en författning, en instruktion eller liknande framgår att uppgiften är förbehållen en viss yrkesgrupp. Det gäller till exempel receptförskrivning, läkemedelsordination och utfär-

dande av olika slags intyg. Se textrutan om delegering för mer information.

Vårdgivarna behöver vara uppmärksamma på att läkarassistenten inte ges mer kvalificerade arbetsuppgifter än vad som är tillåtet. Kontakta Läkarförbundets medlemsrådgivning vid tveksamhet kring arbetsuppgifter eller om uppgifter får utföras utan skriftlig delegering.

Arbetsuppgifter för läkarassistenter

Spektrumet av arbetsuppgifter kan se olika ut beroende på var i läkarutbildningen assistenten befinner sig samt tidigare erfarenhet från vårdarbete. Det är viktigt med rätt kompetens för rätt arbetsuppgift och även önskvärt att läkarkandidaterna faktiskt får utföra uppgifter som de har nytta av i sin framtida yrkesroll som läkare.

Det är i första hand handledande/instruerande personal som, utifrån gällande regelverk och läkarassistentens kompetens, behöver

definiera vilka arbetsuppgifter som läkarassistenten kan anförtros. Arbetsuppgifter där läkarassistenter bör kunna medverka är till exempel remisskrivning, in- och utskrivning av patienter, ronder, administrera läkemedel och läkarmottagning. Uppgifterna bör utföras under överinseende eller annan omedelbar kontroll av ansvarig läkare. Arbetet ska även föregås av en introduktion och utbildning i de arbetsmoment som ingår. Inga dokument bör signeras av läkarassistenter.

Lön och anställning

Vanligtvis utgörs läkarassistenttjänsten av en korttidsanställning inom sjukvården. Läkarassistenttjänsten omfattas inte av kollektivavtalet *Specialbestämmelser för läkare*, eftersom detta enbart reglerar läkararbete. Däremot gäller för landstingssektorn det allmänna kollektivavtalet *Allmänna Bestämmelser*.

Som vid alla anställningar är det viktigt att bevaka att läkarassistenttjänster inte missbrukas, exempelvis genom att personer erbjuds oskäliga anställningsvillkor, får alltför mycket ansvar eller riskerar att "fastna" i dessa anställningar onödigt länge. Ifall läkarassis-

tenten huvudsakligen utför arbetsuppgifter som tillhör någon annan vårdprofession bör tjänstbeteckningen justeras därefter; utför läkarassistenten exempelvis huvudsakligen undersköterskeuppgifter bör tjänstbeteckningen vara undersköterska – inte läkarassistent.

Diskutera noga igenom anställningsvillkor och arbetsinnehåll med din arbetsgivare innan du påbörjar tjänsten, så att det inte föreligger några oklarheter. Tänk på att lönen förhandlas individuellt. Kontakta din lokala läkarförening för aktuella lönenivåer.

Exempel på befattningsbeskrivning

X, studerande på läkarutbildningen, är under perioden X anställd som läkarassistent vid X-kliniken, X sjukhus. Hen ska efter instruktion och under klinisk handledning, efter överenskommelse med handledare/ansvarig läkare, delta i vid kliniken förekommande arbetsuppgifter, som inskrivning av patienter från akuten, ronder, utskrivning och utskrivningssamtal med patienter, remisskrivning och diktering av daganteckningar och epikriser.

Handledare X, Verksamhetschef X

Läkarförbundets politik

Rätt använt är en anställning som läkarassistent en positiv inskolning i arbetet som läkare för läkarstudenter. För läkarstudenter innebär tjänsten en möjlighet att växa in i läkarrollen, få lön för sin arbetsinsats och etablera kontakt med kommande arbetsplatser. Samtidigt kan arbetsgivaren få bättre underlag till kommande rekryteringar samt få avlastning under exempelvis semestertider.

Läkarförbundet anser att det är viktigt att läkarstudenterna faktiskt får utföra uppgifter som de har nytta av i sin framtida yrkesroll som läkare. Därför bör tjänsten som läkarassistent konstrueras så att läkarassistenten

under ordande former successivt närmar sig läkararbetsuppgifter.

I andra länder anställs läkarstudenter med ökande befogenheter utifrån hur långt de har kommit i sin utbildning. Det finns alltså lösningar på hur man bättre skulle kunna tillvarata läkarstuderandes färdigheter beroende på erfarenhet och kompetens. Läkarförbundet anser att svensk sjukvård skulle tjäna på att bättre ta tillvara läkarstudenternas kompetens - om läkarstudenter fick mer relevanta arbetsuppgifter skulle vården kunna förbättras ytterligare.

lakarforbundet.se
Växel 08-790 33 00

Medlemsrådgivningen
- när du behöver råd och stöd kring din anställning
medlemsradgivningen@slf.se
08-790 35 10

Medlemsadministrationen
- när du har frågor om ditt medlemskap
medlem@slf.se
08-790 35 70

#vitaransvar #tryggvard